

שופטים (79)

שופטים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ (טז, יח)

מדוע דיבר בלשון יחיד: "תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ", פירש רבי חיים ויטאל זצ"ל: לכל אדם יש כמה "שערים", בגופו: שער הראיה, שער השמיעה, שער הריח, שער הדיבור, שער המישוש. דרכם עוברים ונכנסים לאדם כל ענייני העולם, בין הדברים הרצויים והטובים ובין הדברים הרעים המביאים לידי חטא. חובת האדם בעולמו היא להציב על "שערים" אלו "שופטים ושוטרים". על האדם להשגיח כ"שופט" וכ"דיין" לבל יכנסו ויחדרו לגופו דברים שאינם ראויים, על כן דיברה תורה בלשון יחיד: "תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ". מכאן רמז לכל יחיד ויחיד מישראל, שצריך גדר בכל שעריו, לבל יראה מראה אסור, לבל ישמע דיבור אסור, לבל יריח אסור וכדומה.

רב יששכר דוב רובין ז"ל בספרו "טללי אורות" בשם החיד"א

זיכוי הרבים

צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשָׁתָּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ (טז, כ)

ומצדיקי הרבים (דניאל יב, ג) כמו שהאירו עינים ללמד צדק לרבים, כן יאירו כוכבים לעולם ועד מידה כנגד מידה (מלבים שם). שואל החיד"א: מדוע כפלה התורה את המילים "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף"? והשיב ע"פ חז"ל, המפליגים בשכר מזכה הרבים. וכך כתב: שצריך האדם לרדוף לזכות את החייבים כמו שרודף אחר חיייו וכו', ואמרו חז"ל (חגיגה טו), זכה צדיק, נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, וזהו שאמרה התורה "צֶדֶק צֶדֶק", כלומר לא מספיק בצדקך לנפשך, אלא צדק תרדוף להצדיק לחייב, וזהו הכפל "צֶדֶק צֶדֶק" תרדוף, למען תחיה חיים נצחיים, כי כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. "וְיִרְשָׁתָּ אֶת הָאָרֶץ", היא ארץ חיים "אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ", בהוה, כי אין הקב"ה מקפח שכר שיחה קלה.

ספר "להתענג בתענוגים"

היד, עדה לעבירות האדם

יד הַעֲדִים תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשָׁנָה (יז, יט)

מדוע ב"סלח לנו" מכים עם היד על הלב? רבי חיים (אחיו של המהר"ל מפראג): בספרו "אגרת הטיוול", כתב לבאר זאת בדרך הלצה: הפסוק באיוב (לז, ז) אומר: "ביד כל אדם יחתום", וכך אומרים אנו בתפילת מוסף של הימים הנוראים: "וחותם יד כל אדם בו", כל אדם חותם בפניקס על רשימת העבירות שעשה. נמצא, שהיד

היא העדה לכל עבירותיו של האדם, לכן עם היד הזו נותנים מכה על הלב, ככתוב "יד הַעֲדִים תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשָׁנָה". והוא הוסיף עוד: כתוב במדרש רבה (קהלת), שיכה על הלב עם היד כאילו אומר ללב: אתה גרמת לי לעבור את העבירה, כי החמדה והתאוה מן הלב הן באות. והנה כתב האר"י ז"ל, שאת ההכאה על הלב יש לעשות עם האגרוף, וטעם הדבר, אומר רבי חיים, כי את העברות ניתן לפדות בעזרת צדקה כפי שאמר דניאל לנבוכדנצר (ד, כד): וחטאך בצדקה פרוק. מדוע, אם כן, ישנם עדיין חטאים? כי היד קמוצה מלתת צדקה, לכן את המילים "סלח לנו אבינו כי חטאנו" אומרים כשהיד קמוצה.

ומתוך האור

רק לא יִרְכָּה לוֹ סוֹסִים וְלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה לְמַעַן הִרְבּוֹת סוֹס (יז, טז)

יש לדקדק, פתח הכתוב בלשון רבים "לא יִרְכָּה לוֹ סוֹסִים", ומסיים בלשון יחיד "לְמַעַן הִרְבּוֹת סוֹס"? ביאר החפץ חיים, תכונתו של האדם היא, שבפעם הראשונה לא יעבור עבירה בנקל, למשל, יהודי שומר שבת, כאשר יעמוד בפני הנסיון של התרשלות בשמירת שבת בשל ריווח זעום, ודאי יתגבר בקלות על הנסיון שכזה, ברם שונה הוא הדבר כאשר הוא מצפה לרווחים גדולים בסכומים של אלפים, אז כבר יתכן ששוב לא יעצור כח להתגבר. לעומת זאת, לאחר שכבר פתח לעצמו פתח של חילול שבת, שוב עוון חילול שבת הופך בעיניו לבלתי נורא כל כך. "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר", קמעא קמעא, יתדרדר מטה מטה עד שיגיע לידי כך שכדאי יהיה בעיניו לחלל שבת גם בגלל רווח של פרוטה ופעמים אף לכשידע שיפסיד ממון. וכלפי זאת מזהירה אותנו התורה, בצוותה על מלך ישראל: "לא יִרְכָּה לוֹ סוֹסִים", שכן, כרגיל, בתחילה לא ישיב את העם מצרימה בשביל סוס אחד, תחילה יתאוה לרכוש סוסים רבים, לאחר מכן, משיתפס לתאוה של רכישת סוסים הרבה, נקל יהיה כבר בעיניו להשיב את העם מצרימה גם בשביל סוס אחד "לְמַעַן הִרְבּוֹת סוֹס"

אוצרות התורה בשם ה"חפץ חיים"

וְעֲשִׂיתָם לוֹ פֶּאֶשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִיו וּבְעֶרְפָּת הָרָע מִקְרָךְךָ (יט, יט)

לכאורה הענין שדרשו חז"ל כאשר זמם ולא כאשר עשה הוא תמוה, דאם זממו להרוג נהרגים, ואם כבר הרגו על פיהם פטורים? יש לבאר דרך משל: לאחד שהכה לחבירו, ותבעו לבית המשפט, ופסקו שינקם בו

ויחזיר לו מכה. טען המוכה, זה אינו מדה כנגד מדה, כי הוא הכני על חניס, ואני אכהו משום שהכה אותי, ונמצא שאין הכאתי דומה להכאתו.

וה"ה כאן, העדים זוממין רצו להרוג אדם החף מפשע בחינם, ולכן עכשיו עושין להם כאשר זממו לעשות, דכשם שהם רצו להרוג אדם שלא עשה כלום, כן הורגים אותם אף שלא עשו כלום דהלא לא נהרג האדם על ידם, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, לכן העונש ממש מדה כנגד מדה.

אבל אילו היה האדם כבר נהרג על ידם, הרי אז אם יהרגו העדים לא יהא העונש מקביל להחטא, כי האדם נהרג בחינם, והם נהרגין על שגרמו מיתה לאדם נקי מעוון, ובכן לא יתקיים בהם כאשר זמם ממש, ועל כן אמרינן ולא כאשר עשה.

ספר "להתעזר באהבתך"

לֹא תִירָא מֶהֱם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ (כ,א)

מצינו בספרים, שאם נפל פחד על האדם מפני פלוני יתבונן בדעתו ויאמר לנפשו: מי בעצם, נתן לו לפלוני כוח להזיק ולהרע, הלא רק השם יתברך, אם כן הרי מוטב כי אתיירא רק מפני השם יתברך. זה שאמר כאן הכתוב: "לֹא תִירָא מֶהֱם", כי עליך לזכור: "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ", ומוטב איפוא להתיירא רק מפני השם יתברך, אשר נתן כוח וגבורה בסוס וברכב.

וְלִקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֲגֹלַת בָּקָר (כא,ג)

בספר מאירת עינים כתב ששמע מפי איש נאמן ומקובל הנס הגדול הנעשה בעגלה ערופה שאחר כמה ימים שנערפה יצא ממנה תולעת גדולה ואותו תולעת הולכת אחר הרוצח ונדבקת בבגדו ואין בריה יכולה לעקרו מבגדו עד שיתמהו האנשים הרואים, והדבר מתגלגל ובא לפני חכמים יודעים הסוד, ומכירים שהוא הרוצח ותופסים אותו ומוסרים אותו לב"ד. וכ"כ רבינו בחיי ז"ל: שמעתי כי בנבלת גוף העגלה נעשה תולעת בדרך הטבע שהולכת והורגת הרוצח באשר הוא שם והנה זה מאצילות שר הנחל והיא מנפלאות סתרי הטבע, ומדבריו משמע שהתולעת הורגת לרוצח.

מטעמי שולחן שבת בשם "עיר מקלט שופטים"

הלכה:

אמרי' תחנן בסליחות כשיש חתן או בעלי ברית בביהכ"נ

כתב השו"ע (סי' תקפא ס"א) נוהגים באשמורת לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול ואילך עד יה"כ, וכתב הפסקי תשובות (אות ד): וכשיש חתן בביהכ"נ מדלגים אמירת וידוי ונפילת אפיים בסליחות, ואם יש בעל

ברית, סנדק או מוהל אזי עדיין לפני עלות השחר אומרים וידוי ונפילת אפיים, ואם עלה השחר ועדיין קודם נץ החמה נחלקו הפוסקים בדבר, ואם וכבר הנץ החמה אין אומרים וידוי ונפילת אפיים, ויש אומרים שתמיד יש לומר וידוי ונפילת אפיים בסליחות שהוא חלק מנוסח הסליחות המקובל ואינו מתבטל בשום פנים גם כשיש חתן או בעלי ברית, וכשם שבערב ר"ה אין אומרים תחנון בתפילה אבל בסליחות אומרים.

פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: החיים הם פרוזדור למי שיודע שיש טרקלין, אבל הם לא טרקלין למי ששוכח שהם פרוזדור.

ספר "שמחלה"

חקירה: בל תאחר

אסור שהאדם יאחר את הבאת הקרבן (פעולת גברא), או הקרבן לא יבוא בזמנו (תוצאה חפצא), (קונטרסי שיעורים נדרים י-ט ד"ה ובחוס': גברא, חפצא, אחד מהם, או שניהם יחד).

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מחמיר על עצמו

עם הארץ מופלג, שלא ידע מאמרם של חז"ל: "ולא עם הארץ חסיד", היה מדקדק בכל מיני דיקדוקים של שטות והפליג בחומרות שונות. פעם אחת, כשהיה יושב סוכה, הגישה לפניו אשתו ארוחה בתוך קדירה מזהמת, קפץ ממקומו וצווח. מה עשית? הלא פסלת את הסוכה! מה לך לצווח? הרגיעה אותו האשה, הריני הולכת מיד אל הרב לשאול שאלה. לא ארכה השעה עד שחזרה האשה ובפניה בשורה: הרב פסק להלכה, כי הסוכה כשרה. אך דעתו של אותו עם הארץ לא נתקררה. הוא קם ונטש את הסוכה והלך לאכול את אווחתו בבית. אני, הודיע בארשת של יראת שמים, לעולם אינני נהנה מדבר שהיתה בו שאלה.

ספר "חד וחלק" חלק ג'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, ג'ילברט יפה בת מרים. לזיווג טוב לשלמה בן אסתר. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן שמחה. לעילוי נשמת דניאל בן רחל, לעילוי נשמת של עמנואל בן אברהם.

